

Олена Федорцова,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри германської та слов'янської філології,
Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж
ORSID 0000-0001-5077-9081
elenafedorcova432@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇХ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Інноваційна діяльність пов'язана з педагогічними дослідженнями. Реалізація когнітивного компонента особистісної готовності педагога до інноваційної діяльності означає для нього необхідність професійно самовизначитись, тобто усвідомити норми, модель своєї професії і відповідно оцінити свої можливості.

Ми беремо за приклад досвід західних країн, зокрема Польщі, де вже давно широко запроваджують ІТ-технології в процесі викладання іноземних мов. Відзначаємо велику кількість мультимедійних програм, відеосервіс YouTube та їхню роль у процесі вивчення іноземної мови. В статті перераховуються інноваційні методи навчання, які пропонуються майбутнім іноземним філологам – студентам Вінницького педагогічного коледжу. Ми висвітлюємо концепції наведених методів та доцільність впровадження інноваційних методів у навчальний процес.

Ключові слова: інноваційна діяльність, когнітивний компонент, реформування освіти, інноваційні технології, інтерактивні методи, навчальний процес, доцільність впровадження.

Елена Федорцова. Инновационные образовательные практики их использования в учебных заведениях

Инновационная деятельность связана с педагогическими исследованиями. Реализация когнитивного компонента личностной готовности педагога к инновационной деятельности означает для него необходимость профессионально самоопределиться, то есть осознать нормы, модель своей профессии и соответственно оценить свои возможности.

Мы берем в пример опыт западных стран, в частности Польши, где уже давно широко внедряют IT технологии в процессе преподавания иностранных языков. Отмечаем большое количество мультимедийных программ, которая у них в наличии, видеосервис YouTube и их роль в процессе изучения иностранного языка. В статье перечисляются инновационные методы обучения, предлагаемых будущим иностранным филологам - студентам Винницкого педагогического колледжа. Мы освещаем концепции приведенных методов и целесообразность внедрения инновационных методов в учебный процесс.

Ключевые слова: инновационная деятельность, когнитивный компонент, реформирования образования, инновационные технологии, интерактивные методы, учебный процесс, целесообразность внедрения.

Olena Fedortsova. Innovative Educational Practices and Their Use in Educational Institutions

Innovative activity is connected with pedagogical researches. The implementation of the cognitive component of the teacher's personal readiness for innovation means for him the need for

professional self-determination, i.e. to understand the norms, the model of his profession and to assess their capabilities.

We point out that electronic equipment is used when learning foreign languages, which plays a significant role in the process of learning. Indeed, laptops, smartphones, electronic text translators are very useful when used properly. The advantage of this form of assistance is quick and wide access to many dictionaries, the disadvantage is the departure from the classical methods of philological work.

We empathize that innovative methods are the most promising, as they help to optimize and intensify the learning process. Therefore, it is used during the study of such subjects as «Regional Geography» and TKT (Teaching Knowledge Test). The method of working in small groups, designed to develop skills of teamwork and constructive interaction with colleagues, is widely used when studying of foreign languages by students – future foreign philologists in Vinnitsa Humanities Teachers' Training College. the learning outcomes while using these methods show students should be offered innovative teaching methods.

Key words: *Innovation activity, cognitive component, educational reform, innovative technologies, interactive methods, educational process, implementation expediency.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Необхідність інноваційного підходу до педагогічної діяльності в умовах реформування освіти спричинена певними обставинами, що вимагають докорінної зміни системи освіти.

Реформування вітчизняної системи вищої освіти вимагає від сучасної педагогічної науки й практики вивчення і впровадження нових технологій навчання дітей та молоді. Інновації в педагогіці пов'язані не лише із загальними процесами у суспільстві, а й глобалізаційними змінами та інтеграційними процесами. Реалізація завдань інноваційної діяльності в освіті передбачено Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на період до 2005 року» (2002), Державною програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004-2009 роки [1, с. 14].

Інновації в освіті – це творчий процес, який передбачає запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій. У результаті такого впровадження стає можливим підвищення рівня досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Дефініція «інновація» багатозначна, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [2, с. 338–340].

Інноваційна діяльність педагога передбачає його професійну самовизначеність, усвідомлення норм та професійної моделі, здатність оцінити свої можливості, що становитиме когнітивний компонент особистісної готовності викладача до такої діяльності [1, с. 30].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розуміння майбутніми педагогами сутності освітнього процесу та технологій його забезпечення, які реалізують соціальне замовлення суспільства та цілі професійно-педагогічної освіти, досліджувалася низкою вітчизняних науковців та педагогів, а також ученими близького зарубіжжя, зокрема А. Алексюком, Б. Блумом, А. Борисовою, С. Гончаренком, П. Крейтсбергом, Д. Кретволом, П. Симоненком, С. Сисоєвою, Д. Чернілевським, Ф. Янушевичем та іншими. Наприклад, польський дидакт Б. Наврочинський великого значення надавав взаємозв'язку пізнавальних та емоційно-оцінних процесів. Поняття «освіта» він пояснював як процес наповнення культурою всієї сутності людини, її інтелекту, почуття здатності до дії.

Інноваційні процеси забезпечують інтенсивний розвиток не лише педагогічної науки, а й освітніх установ різного рівня, в яких відбувається реалізація інноватики. Інновації

функціонують на рівнях створення, освоєння і втілення. Дослідниками сформульовано низку законів перебігу інноваційних процесів, які вносять у педагогічне середовище позитивні зміни.

В основі будь-яких інноваційних процесів в освіті є дві ключові проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення вітчизняного та світового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Результатом цього є використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики. При цьому педагог виступає автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій, концепцій.

Введення викладачами педагогічних інновацій вимагає безпосереднього аналізу, оцінки та визначення ефективності запропонованих ідей. При позитивній та схвальній оцінці важливо створити відповідні умови для їхньої подальшої успішної розробки і застосування. Разом із тим, керівники освітнього закладу здійснюють цілеспрямований моніторинг, оцінку й застосування на практиці досвіду колег, нових ідей, методик, запропонованих наукою.

Провідний сучасний фахівець О. Дубасенюк виокремлює креативний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності, який реалізується шляхом креативного, оригінального розв'язання педагогічних ситуацій із застосуванням імпровізації та експромту. Це пояснюється творчим характером інноваційної діяльності. В основі формування креативності майбутнього педагога знаходиться наслідування досвіду, концепції, ідеї, окремого прийому, форми, методу, яке вимагає поступового зменшення частки наслідувального і зростання питомої ваги творчого компонента педагогічної діяльності. Схематично цей процес можна представити так: наслідування, копіювання – творче наслідування – наслідувальна творчість – справжня творчість [1, с. 3].

Мета нашої статті – розкрити роль і значення інноваційних освітніх практик, зокрема інноваційних практик викладання іноземної мови майбутнім фахівцям-філологам у сучасному вищому навчальному закладі, визначити найбільш ефективні методи і форми навчальної роботи на факультетах іноземних мов.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На сучасному етапі розвитку інформаційних та комунікативних технологій в освітньому середовищі не виникає сумніву в необхідності підготовки майбутніх педагогів, спрямованої на вільну орієнтацію в інформаційному просторі. Комп'ютерні технології суттєво впливають на форми і методи навчання, сприяють творчому процесу пізнання, стимулюють прагнення до самоосвіти та саморозвитку особистості. Традиційні форми навчання поступово доповнюються новітніми технологіями, спрямованими на формування професійної компетентності педагога з урахуванням випереджаючого стану науки і техніки.

Широке впровадження в освітній процес інноваційних засобів збирання, опрацювання, систематизації, передачі навчальної інформації відкриває широкі перспективи щодо гуманітаризації освіти в цілому і фахової підготовки майбутніх учителів зокрема, розширення та поглиблення теоретичної бази знань і надання результатам навчання практичного значення, активізації пізнавальної діяльності, створення умов для повного розкриття творчого потенціалу майбутніх фахівців з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, запитів, здібностей, професійних можливостей.

Звичайно, неможливо однаково навчати і навчити усіх здобувачів освіти – майбутніх педагогів – сформувати в кожного однакову систему знань, умінь у різних предметних галузях, однаковий рівень професійної компетентності. Неможливо домагатися від студентів однакового сприймання різних проявів оточуючої дійсності та розвитку в них творчого підходу до такого сприймання. Але сучасні проблеми та загальний напрям вищої педагогічної

освіти – формування професійно компетентної особистості – вимагають досконалого володіння комп'ютерними технологіями, що дозволить виховати майбутнього педагога, здатного працювати з конкретним програмним забезпеченням, оволодіти будь-якою інформаційною програмою. При створенні комп'ютерних продуктів реалізуються різні види творчості – технічна і художня. Поєднує їх загальна риса – здатність діяти в невизначених, нестандартних ситуаціях. І чим частіше майбутній педагог стикається з невизначеністю, тим яскравіше проявляється його обдарованість, ерудиція, компетентність.

Застосування інноваційних ІТ-технологій у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів має низку позитивних моментів:

- застосування комп'ютерів – це запорука систематичного та об'єктивного контролю;
- можливість спростити управління освітнім процесом;
- формування стійкої потреби в самоосвіті;
- реалізація комунікативних, конструкторських, мультимедійних, довідково-інформаційних, функцій фахової підготовки;
- підвищення інформаційної культури споживача;
- забезпечення інтерактивного навчання.;
- активізація творчих здібностей здобувачів освіти;
- індивідуалізація освітнього процесу.

Візьмемо за приклад досвід західних країн, зокрема Польщі. Польські колеги вже давно широко запроваджують ІТ технології в процесі викладання іноземних мов. Слід відзначити велику кількість мультимедійних програм (AllPlayer, Bestplayer, SubEdit Player, Windows Media Player, Winamp тощо), які пропонують користувачам багато різних можливостей, наприклад, дивитися відеофайли в режимі реального часу. Їхня роль у процесі вивчення мови значна. Не можна також забути про відеосервіс YouTube, завдяки якому як звукові файли, так і відеофайли доступні не тільки на комп'ютері, а й на мобільних пристроях.

До портативних комп'ютерів зараховують ноутбуки («laptop» – запозичення з англійської), нетбуки та планшети. До їхніх переваг належить абсолютна мобільність – ноутбук можна взяти, наприклад, на заняття, можна до нього підключити різні зовнішні пристрої та інтернет [7].

Досить ефективною інноваційною технологією вивчення іноземної мови є проблемно-пошукова технологія, яка сприяє формуванню граматичних навичок майбутніх педагогів. Проблемно-пошукову технологію можна представити як систему навчальних прийомів, послідовність дій викладача та студентів зі спрямуванням на заданий результат. До таких прийомів відносимо:

1. Представлення автентичного зразка мовлення іноземною мовою.
2. Забезпечення пізнавального інтересу студентів через запровадження нового лінгвістичного явища.
3. Установка на спостереження та формулювання гіпотез (стимулює здобувачів освіти до роздумів над формою та функцією мовного явища).
4. Застосування оптимальних стратегій (порівняння, перенесення, узагальнення).
5. Зіставлення фактів різних мов (що виконується самими студентами або за участі викладача).
6. Корекція первинних гіпотез студентів про форму, значення та функції фактів мови чи мови (у процесі колективного чи групового обговорення).

Використання проблемно-пошукової технології у навчанні іноземної мови можливо реалізувати, враховуючи такі принципи: облік вікових та психологічних особливостей май-

бутніх педагогів; облік їхнього лінгвістичного досвіду; облік у навчанні подібностей та відмінностей мов; відбір змісту навчання з іноземної мови.

У галузі граматики змінюється порядок вивчення деяких лінгвістичних явищ. Критеріями відбору є схожість граматичних явищ у різних мовах та універсальність лінгвістичної форми. Це призводить до швидкого формування елементарних навичок та умінь, достатніх для комунікації.

Важливо пам'ятати, що кожне заняття з іноземної мови потрібно проводити лише на іноземній мові. Викладачеві необхідно використовувати різні прийоми, щоб домогтися розуміння, наприклад, спрощувати висловлювання або використовувати зорові посібники, подібно до того, як це роблять батьки або вихователі під час спілкування з маленькою дитиною. Цей безперервний потік зрозумілого мовного матеріалу закладає фундамент усного мовлення, а також допомагає студенту розвинути відчуття граматичної правильності.

Основним змістом занять мають бути види діяльності, спрямовані на підсвідоме засвоєння мови та які самі по собі є цікавими та значущими для майбутніх педагогів, щоб вони зосередили увагу на сенсі висловлювання, а не обов'язково на граматичній формі.

Під час таких видів діяльності викладач знайомить студентів з новими іноземними словами, термінами та закріплює знання граматики, забезпечуючи їх зрозумілою вхідною інформацією та надаючи їм можливість розвинути навички усного спілкування. Такі навички активно розвиваються, коли студенти спілкуються у групах чи парами. Додаткова перевага подібних групових занять у тому, що студенти, відчуваючи себе частиною колективу, менше соромляться, а, крім того, їхні «внутрішні редактори» взаємодіють і студенти допомагають один одному виправляти помилки. До того ж, коли здобувачі освіти працюють разом, вони самі створюють зрозумілий вхідний мовний контент, що вивчається іноземною мовою і цим допомагають один одному засвоювати мову.

Перерахуємо найпопулярніші інноваційні практики викладання іноземної мови, які застосовуються у Вінницькому педагогічному коледжі в роботі з майбутніми іноземними філологами.

«Мозковий штурм» (брейнстормінг від англ. brain storming). Це інтерактивний метод організації спільної групової та творчої роботи в аудиторії з метою підвищення розумової активності учасників. Результатом використання цього методу стане пошук плідних ідей, конструктивних рішень, розв'язання складних проблем або нестандартних ситуацій. Означений метод рекомендовано застосовувати на початковому етапі розв'язання навчальної проблеми або для посилення активізації процесу засвоєння конкретної навчальної теми заняття, якщо викладач спостерігає пасивність та інертність з боку студентів. Його використовують у процесі вивчення «Країнознавства», ТКТ (Teaching, Knowledge Test). Розпочинається метод «Мозкового штурму» із постановки проблеми у формі запитання. Від учасників освітнього процесу на першому етапі вимагається генерувати свої власні ідеї та пропозиції, які згодом фіксуються письмово (наприклад, на дошці). Другий етап передбачає активне обговорення, проведення класифікації та відбору найбільш перспективних пропозицій.

Метод проєктів використовується на заняттях з іноземної мови з метою забезпечення диференційованого, індивідуально-творчого та активно-дієвого підходів у навчанні. Залежно від мети та місця у загальній драматургії заняття, проєкт може мати різний характер: дослідницький, пошуковий, творчий (креативний), прогностичний, аналітичний, ігровий тощо. Ключовою вимогою до застосування проєктного методу є врахування орієнтацій, інтересів і побажань учасників. Автором та ініціатором використання проєкту як спеціального навчального завдання може бути як викладач, так і студент (якщо він висловлює свою про-

позицію). Цей метод забезпечує сприятливі умови для активізації рольової гри, формування партнерських стосунків між виконавцями проекту та викладачем.

Аудіовізуальний метод навчання. Концепція методу реалізується у формі аудіовізуальних курсів, електронних підручників, комп'ютерних тестових завдань, тренінгів і практичних посібників для індивідуального та дистанційного навчання, відеозапису різних форм навчання з метою аналізу та обговорення дій учасників навчального процесу. Аудіовізуальний метод широко застосовується для вивчення іноземних мов студентами-філологами. Цей метод є одним із найбільш перспективних, оскільки сприяє оптимізації та інтенсифікації навчального процесу. Він усе більше потребуватиме від викладача володіння комп'ютерними знаннями і технологіями, системного та творчого бачення предмета.

PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary) є допоміжним методом навчання. Спрямовується означений метод на розвиток і закріплення в студентів навичок аргументування, обґрунтування, захисту власної позиції, що доцільно використовувати у дискусії, діалозі, під час ділових зустрічей. Ефективно метод PRES-формули використовується в процесі вивчення ділової англійської мови, оскільки у цій формулі запрограмований алгоритм логічно послідовних дій: Position (думка) – Reason (обґрунтування) – (Example) приклад – Summary (висновок (наслідок)). Запропонований метод ефективно сприяє формуванню навичок професійної комунікації, які передбачають, зокрема, вміння лаконічного виступу (1-2 хв.) з 4 речень, коли час на дискусію обмежений.

Інтернет-форуми – це місце, яке набагато частіше використовують з метою обміну інформацією на конкретні теми. Відвідувач може тут не тільки стежити за станом «розмови», але також взяти в ній активну участь [3, с. 91].

Метод роботи в малих групах (від 2-3 до 5-7 осіб) покликаний формувати навички командної співпраці, конструктивної взаємодії з колегами, адекватного сприйняття дій інших та власної поведінки. У межах групи розподіляються ролі: ведучого (фасилітатора), секретаря, хронометриста (слідкує за часом, визначеним для роботи) та ін. Чим менше часу є на виконання завдань, тим менше група. Пізніше ролі змінюють [4].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Таким чином, запропоновані інтерактивні методи характеризуються високою результативністю засвоєння матеріалу. Перевага цих дидактичних методів перед іншими полягає в тому, що вони спрямовані на посилення активності з боку всіх учасників заняття, допомагають подолати емоційні та комунікативні бар'єри, сприяють набуттю й формуванню у слухачів не лише професійних, але й певних особистісних якостей, до яких відносимо зібраність, зосередженість, старанність, ініціативність, колективізм, креативність, комунікативність тощо [5, с. 15].

Крім того, офісні пакети, з яких найчастіше вживаються продукти фірми Microsoft (Microsoft Office в різних версіях) та Apache OpenOffice (OpenOffice в різних версіях), є сьогодні основним знаряддям студента-філолога. Їх використовують для створення передусім курсових робіт, рефератів та магістерських робіт тощо [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубасенюк О. А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14–47.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

3. Федорцова О. Г. Інноваційні методики викладання іноземних мов у процесі підготовки майбутніх фахівців-філологів. *Молодий учений*. Листопад 2020 р. № 11.1 (87.1). С. 89–92.

4. Артикуца Н. В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. Викладання іноземних мов для студентів немовних спеціальностей: стан, проблеми, перспективи. Матеріали II Всеукраїнського науково-практичного вебінару, 2 грудня 2015 року.

5. Матыцина И. Г. Последипломное образование: достижения и актуальные направления развития: материалы междунар. науч.-практ. конф. Ч. 2 / М-во образования Респ. Беларусь, ГУО “Акад. Последиплом. Образования”. Мн.: АПО, 2005. С. 14–18.

6. Юзвікевич П. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2014. Вип. 10.

7. [Електронний ресурс] – URL: <http://www.notebookcheck.pl/Duzy-spadeksprzedazy-laptopow-w-Polsce.88801.0.html>) [In Polish].

REFERENCES

1. Dubasenyuk O. A. Innovacijni osvritni tehnolohiyi ta metodyky v systemi profesijnopedagogichnoyi pidhotovky [Innovative educational technologies and methods in the system of professional and pedagogical training]. *Profesijna pedahohichna osvita: innovacijni tehnolohiyi ta metodyky: Monohrafiya / za red. O. A. Dubasenyuk*. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. S. 14-47 [in Ukrainian].

2. *Encyklopediya osvity [Encyclopedia of Education] / Akad. ped. nauk Ukrayiny ; hol. red. V. H. Kremen*. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. 1040 s. [in Ukrainian].

3. Fedorcova O. H. Innovacijni metodyky vykladannya inozemnyx mov u procesi pidhotovy majbutnix faxivciv-filolohiv [Innovative methods of teaching foreign languages during the process of training future philologists]. *Molodyj Vchenyj*. lystopad 2020 r. № 11.1 (87.1). s. 89–92 [in Ukrainian].

4. Artykuca N. V. Innovacijni metodyky vykladannya dysceplin u vyshhij yurydychnij osviti. [Innovative methods of teaching disciplines in higher legal education]. *Vykladannya inozemnyx mov dlya studentiv nemovnyx special'nostej: stan, problemy, perspektyvy*. Materialy II Vseukrayins'koho naukovo-praktychnoho vebinaru, 2 hrudnya 2015 roku [in Ukrainian].

5. Matycina I. G. Aktivnye metody obuchenija v sisteme povyshenija kvalifikacii pedagogicheskikh kadrov. [Active teaching methods in the system of of teaching staff's professional development]. *Poslediplomnoe obrazovanie: dostizhenija i aktual'nye napravlenija razvitija: materialy mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Ch. 2 / M-vo obrazovanija Resp. Belarus', GUO "Akad. Poslediplom. Obrazovanija"*. Mн.: APO, 2005. S. 14–18 [in Russian].

6. Yuzvikevych P. Teoriya i praktyka vykladannya ukrayins'koyi movy yak inozemnoyi. [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language] 2014. Vyp. 10 [in Ukrainian].

7. [Elektronnyj resurs] – URL: <http://www.notebookcheck.pl/Duzy-spadeksprzedazy-laptopow-w-Polsce.88801.0.html>) [In Polish].

Матеріал надійшов до редакції 08.10.2021 р.